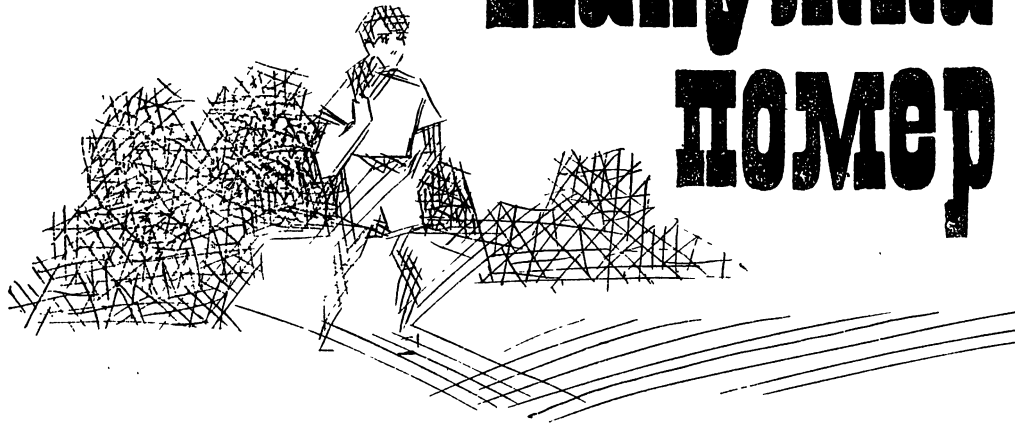

БЕННО ПЛУДРА

Бенно Плудра (нар. 1925 р.) — німецький письменник (НДР). Автор книжок «Хлопці з намету № 13» (1952), «Шеріф Тедді» (1954), «Лютт Маттен і біла мушля» (1963), «Подорож до Зундевіт» (1965), «Тамбарі» (1969). Лауреат Національної премії (1966).

Папужка помер

Малюнки Петра Ткаченка.

Ніхто з певністю не міг сказати, коли й куди пішов хлопчик після того, як його бачили біля гурту чоловіків. Пригадали тільки, що хлоп'я мале, з заплаканими очима. В нього помер хвилястий папужка.

— Твій папужка? — озвався хтось до нього. — Жаль...

Ті люди мало знали хлопчика. Він жив з братом у досить комфортабельному наметі, де стояв холодильник — мрія кожного відпускника. Їхній батько приїздив до них з міста лише в суботу або в неділю, і то не регулярно, бо відпустки ще не мав. а робота, певно, забирала багато часу; а матері тут взагалі не бачили. Брат був старший, років сімнадцяти, він весь час водився з дівчатами. Тож хлоп'я, здебільшого полишене само на себе, ходило купатися чи вудити рибку, або ж сиділо перед наметом і мріяло або просто куняло. На вигляд йому було років дев'ять чи десять; волосся шорстке, солом'яного кольору, і мовби завжди прикушена верхня губа. через що здавалося, наче хлопчик про щось замислився.

Того дня — це було в середу — температура підскочила до тридцяти градусів, і весь наметовий табір на бранденбурзькому пляжі знемагав від спеки. Над водою росли дерева, під ними й зібралися ті чоловіки, біля яких у затінку дерев зупинився і хлопчик. Ті саме монтували гуртом човен типу «дельфін», а що ніхто з них не мав нахилу до такого діла, то на кожну дрібницю вони витрачали дуже багато часу. Кілька жінок у купальниках «бікіні», здебільшого молодих, спостерігали за роботою. Деякі з них були вже такі огрядні, що годі й увявити, що з них вийде пізніше. Хлоп'я поряд з ними виглядало тоненьким, як стеблинка. Побачивши його заплакані очі, вони спитали:

— Що сталося? Ти плачеш?

Він сказав, що помер його хвилястий папужка, повернувся й пішов геть, а хтось зауважив:

— У таку спеку. Та ще в наметі. Там навіть кінь здохне.

Проте хвилястий папужка вмер не в наметі. Він помер у квартирі, в кімнаті того хлоп'яти, бо батько забув про нього.

Того дня хлопчика більше ніхто не бачив, та й не згадав про нього ніхто, і тільки ввечері, коли його брат, бігаючи всюди, запитував, чи не бачив хто Анді, певно, не один перепитав: «Анді?» — а потім здогадався, що йдеться про того хлопчика.

Настав час вечері, кухарі пирхали від злості, а комарі цілими роями кидалися на кожну латочку голого тіла, шукаючи собі поживи. Подекуди вже жевріли лампіони, хоч небо ще було світле.

Нарешті старший брат побіг до води. Там купалися діти, верещали, мов навіжені, бризкалися, проте Анді не було й серед них.

— Ні, з нами його сьогодні не було.

І тут старший брат раптом відчув страх. Адже знав, який у нього вразливий братик, а він так грубо переказав йому сумну звістку: «Твоя птаха здохла. З голоду».

І тепер його охопив страх за Анді.

Уже всі діти повилазили з води, їхні голоси дзвеніли поміж наметами, на нешироке блискотливе озеро спадали вечірні сутінки. Протилежний берег поступово темнішав. Старший брат прислухався. Його очі обмацували водяну гладінь, але там не було видно нічого.

— Анді! — покликав він.— Анді-і-і! — Він прислухався, нахилився до води — до води, до очеретів, до мовчазного чорного берега, і чув лише, як скидаються риби, чув, як пасуться, кричучи, качки в комишах, а від наметів час від часу долинала музика з транзисторів і голос Бонні Тайлер. «It's a heart-ache», — співала Бонні Тайлер. «It's a heart-ache», ой ти печаль моя, — і ці слова вразили його в саме серце...

Батько приїхав зразу після півночі, а що й досі не було ніякого сліду від Анді, то старший брат усе ще сидів, зіщулившись, перед наметом. Повернувшись з озера, він подзвонив додому, і ось тепер перед ним зупинилася біла «Лада». Машина підкотила тихо, батько вийшов, лишивши дверцятка відчиненими, фари погасили...

Юнак підвівся і став, чекаючи, перед наметом. Батько, невисокий, в картатій сорочці й світлих джинсах, швидко підійшов до нього.

— Де він? Що тут сталося?

— Та пташка...— мовив хлопець.— Я гадав... я скажу йому зразу про це... а вийшло так...

— Значить, «вийшло»,— мовив батько.

— Наступного разу мені такого не доручай,— огризнувся хлопець.

Вони стояли один проти одного, батько нижчий на цілу голову. Табір спав, небо ще не зовсім померхло, і їхні обличчя було добре видно: бліде батькове тепер, здавалося, зблідло ще дужче, і засмагле юнакове — на ньому білили тільки білки очей.

— Треба повідомити поліцію,— сказав син.

Батько нічого не відповів, лише трохи нахилив голову, наче прислухався до чогось, і син помітив вираз безпорадності на його обличчі.

— Треба в поліцію...— знову озвався син.

— Серед ночі?

— Могло щось трапитись.

— З Анді? З ним нічого не могло трапитись.

— Якщо ти так певен цього,— сказав син,— то чого ж ти сюди приїхав?

Батько зайшов до намету і далі, за перегородку, в житлову частину: як для ночі тут було досить видно. Він запалив сигарету і сів на складаний стілець, а син очікувально поглядав на нього. Згодом батько промовив:

— Наскільки я тебе знаю, ти, певно, так прямо і ляпнув йому про пташку.

— Сказав те, що почув,— відповів хлопець.— Адже дохлий і є дохлий, це стосується й такого птаха.

— Я ж тебе просив нічого не говорити,— заперечив батько.

— Так він же однаково якось та дізнався б.

— А я сказав би йому інакше, щось би придумав. І привіз би іншу птачку.

— Ах, он як,— зауважив син.— Отак зразу й привіз би нову птаху? І ти збирався підсунути її як ту саму?

— Я збирався підсунути?

— Авжеж, а чому б ні?

Батько дістав з нагрудної кишеньки сорочки другу сигарету, довго розглядав її, потім зненацька запитав сина:

— Чому ти лишився зі мною?

— Чому я що?..

— Чому ти лишився в мене? Не поїхав з нею, три тижні тому?

— З мамою? — перепитав син.

— Так, з мамою.

— Не схотів,— відповів юнак.— Так мало лишилося до закінчення школи, та й усі мої друзі тут. Я не схотів з нею, ти ж знаєш це.

— Так, я знаю це. А Анді? — запитав батько.

— Анді?

— Чому Анді не поїхав з нею?

— Він хотів лишитися з тобою, хіба він сам не казав тобі? А крім того — йому не сподобались ті маленькі будиночки.

— Маленькі будиночки? — не зрозумів батько.

— Там, де тепер мати живе. Самі тільки маленькі будинки.

— І тому Анді хотів лишитися зі мною?

— Так він сказав, приблизно так.

Батько взяв у рот сигарету, підвів руку із запальничкою, проте не закурив, а сигарету вийняв з рота.

Син прислухався — рвучкий порив нічного вітру зашумів у кро-
нах дерев.

— Тобі щось почулося? — поцікавився батько.

— Я, на твоєму місці, пішов би до поліції.

— Ти не на моєму місці. Іди лягай спати.

— Хіба тут заснеш? Ти міг би заснути — в такому стані?

Син сидів на другому складаному стільці. То були досить зручні стільці, з бильцями, а при потребі можна було відкинутись назад і спати; проте хлопець сидів скорчившись, в напруженій позі, ніби наготувався стрибнути.

— Сядь зручніше й розслабся,— порадив батько.— Бо якщо заснеш отак, потім болітиме поперек.

— Я не засну, не можу спати.

Нарешті батько запалив другу сигарету.

— Відколи це ти знову почав? — поцікавився син.

— Оце тільки сьогодні.

— Але як же ти можеш спокійно сидіти?

— Спокійно?

— Ти сидиш собі, куриш, немов ми чекаємо гостей.

— Не зовсім так,— поправив батько.— Я тут гість, і ми чекаємо, коли прийде Анді.

— Чекаємо... — буркнув хлопець.

— Ми чекаємо,— потвердив батько.

Вони майже не дивилися один на одного, вони прислухалися до нічних звуків там, надворі. Десь далеко, дуже далеко проїхав поїзд. Через якийсь час глухо прогуркотів другий, і тоді батько мовив:

— Скажи кому-небудь, що тут можна почути поїзди, нізачо не повірять.

Син промовчав, бо він зовсім несподівано заснув, поринув у сон, наче в глибоку яму: голова набік, руки згорнуті на грудях. «А потім поперек... — подумав батько,— бач, спить... знову показав свою товстошкірість...»

Він завжди був товстошкірий, а тепер отак повівся з Анді.

Анді зник, бо хвилястий папужка помер, і старший брат так грубо повідомив йому про це.

«А що, коли Анді не повернеться?..» — майнула тривожна думка.

Він думав про це, сидячи отак, немов оглушений, уже з третьою сигаретою в руці і поглядаючи на старшого сина, який спав на складаному стільці, судорожно підвівши плечі. Старший син... У школі зав-

жди найкращі оцінки. Дівчата бігають за ним. Для Анді він — найвищий авторитет. І раптом — маеш: «дохлий і є дохлий».

Батько знову глянув на сина. Щось у ньому є ніби чуже — але звідки? Наче й на брак взаєморозуміння не можемо поскаржитися, проте часто не знаєш, які вуха у твого хлопця: маленькі чи великі, тонкі чи грубі, і тільки якби були вони занадто великі, тоді б знав... У цього м'які, округлі. Від матері. Та живе тепер там, де маленькі будиночки. Після вісімнадцяти щасливих років! Хто може тут щось збагнути?

Жити в наметі вона ніколи не любила, не любила і дечого іншого, наприклад, надто точних годинників, автотуризму та ще пестливого наймення Розалі. Проте з «Розалі» давно покінчено, минулося раювання. Причиною був і не якийсь чоловік, і не зміна роботи, це було, можна сказати, зовсім ніщо. Але хто може це зрозуміти? І ось уже четверта, п'ята, остання сигарета... Наближається ранок.

Наближається ранок, і змагає втома. Потім прийде Анді.

З туману з-поміж дерев, із-за задніх наметів... Анді, справді Анді, але ніхто не помічає, як він виходить звідти, батько й дорослий брат уже сплять. У житловій частині поштрихованого блакитними смугами намету, за віджинутою полою брезенту при вході видно їх обох, поснулих: мов заворожені фігурки на сцені лялькового театру.

Анді стоїть тихо, дерева й намети стоять тихо, бо ранок ще не прокинувся. Він ніби потягується на світанку, лине вгору й спадає до землі у відлунні пташиних голосів. Крім Анді надворі ще нема жодної людини.

Він іде до поснулих, дуже повільно, крок за кроком. Ага, батько тут. Вони шукали його. Це викликає приємне почуття, почуття радості. Тільки зараз Анді про це не думає, він ці почуття відганяє від себе, він не хоче про це думати, зараз ні. Він сідає на третій складаний стілець. Сідає тихенько й сидячи розглядає батька та брата, як вони сплять, опустивши голови на груди. Дихають вони важко й виглядають якось кумедно.

«Якщо я зараз крикну, — думає Анді, — перекину стіл і крикну, що вони робитимуть? Мабуть, повмирають з переляку».

Анді не кричить, і стіл стоїть, як стояв, з попільничкою з погашеними недокуреними сигаретами: п'ять штук. «П'ять... — подумав хлопчик, — він курил, а йому ж не можна...»

Раптом батько гучно зітхнув і прокинувся — Анді аж трохи злякався. Батько потер лоба.

— Анді, — мовить він.

Анді спокійно дивиться на батька. Цупке волосся скуповджене й вологе, повіки червоні.

— Як ти себе почуваш? — запитує батько.

— Нічого, — відповідає Анді, — а як я маю себе почувати? — Він відчув, як щось стисло йому горло, наче аж мову відібрало.

— Я чекав на тебе, — сказав батько.

— Він уже майже вмів говорити, — вихопилося в Анді. — І мене вже добре знав: одразу впізнавав, коли я заходив до кімнати...

Батько нічого на те не сказав, та й що він міг сказати, і Анді було краще, що батько нічого не каже. Анді боявся, що коли батько почне розповідати, то не витримає й заплаче. Хлопчик одвертається, прислухаючись: десь зовсім близько над наметом вистукує дятлик.